

СУТНІСТЬ ПЛАНУВАННЯ ТА ЙОГО РОЛЬ У РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто сутність поняття "планування", визначено необхідність планування та характеристику концепцій планування. Наведено принципи планування та розкрито сутність планування у розвитку підприємства.

Аннотация. Рассмотрена сущность понятия "планирование", определены необходимость планирования и характеристика концепций планирования. Приведены принципы планирования и раскрыта сущность планирования в развитии предприятия.

Annotation. The article deals with the essence of "planning" concept. The necessity of planning and planning concepts characteristics have been defined. Planning principles and the nature of planning in enterprise development have been revealed.

Ключові слова: сутність планування, концепції планування, принципи планування.

Найважливішими факторами, що обумовлюють масштаби і темпи розвитку підприємства, є обсяг і структура фінансових ресурсів, які перебувають у його розпорядженні. Лише досконала, гнучка організація фінансового планування може забезпечити діяльність підприємства, яка б відповідала поставленій меті – досягти високого рівня управління виробничо-господарською діяльністю як запоруки життєздатності суб'єкта господарювання у висококонкурентному ринковому середовищі.

Окремі методологічні, методичні й організаційні аспекти фінансового планування досліджуються такими українськими та зарубіжними вченими, як: Р. Акоффом, В. Москалюком, Т. Бабицем, В. Опаріним, О. Орловим, І. Полтав'євою, О. Терещенком, В. Тропіною, Г. Тарасюком, Г. Кірейцевим, Б. Новіковим та ін. Проте швидка динаміка ринкового середовища потребує від підприємств дій щодо адаптування фінансового планування, що з огляду на теоретичні засади вимагає подальших досліджень категоріального підґрунтя.

Метою статті є визначення сутності поняття "планування" та його принципів.

Існує думка, що планувати діяльність підприємства в умовах мінливої ринкової ситуації – марно витратити сили та час. Проте як свідчить досвід ефективно працюючих підприємств, існує прямий зв'язок між успіхом підприємств і плануванням їхньої діяльності [1, с. 11].

Розглянувши різні джерела, потрібно зауважити, що кожен автор має свою думку щодо визначення поняття "планування" (табл. 1).

Таблиця 1

Трактування поняття "планування"

Автори	Сутність
Акофф Р. Л. [2, с. 16]	Процес формування цілей, визначення пріоритетів, засобів та методів їх досягнення
Москалюк В. Є. [3, с. 6]	Наука, що охоплює сукупність систематизованих знань про закономірності формування й функціонування різних господарських систем
Бабиц Т. Н. [4, с. 25]	Процес розробки й подальшого контролю над ходом реалізації створення плану, розвитку й функціонування підприємства
Тарасюк Г. М. [5]	Процес перетворення цілей підприємства в прогнози та плани, процес визначення пріоритетів, засобів та методів їх досягнення
Кірейцев Г. Г. [6]	Процес розробки і прийняття цільових установок кількісного та якісного характеру з визначенням шляхів найефективнішого їх досягнення
Новіков Б. В. [7, с. 48]	Процес формування місії та цілей організації, вибору специфічних стратегій для визначення та отримання необхідних ресурсів з метою забезпечення ефективної роботи організації у майбутньому

Таким чином, на основі табл. 1 можна стверджувати, що більшість дослідників наголошують на тому, що планування, в першу чергу, це процес. Оскільки процес планування охоплює всю виробничо-господарську діяльність підприємства, то варто поняття "планування" тлумачити якомога ґрунтовніше. Тому, на думку автора, слід виділити точку зору Новікова Б. В. [7] щодо тлумачення даного поняття як найбільш повного та всебічного: планування – це процес формування цілей організації, вибору специфічних стратегій для визначення й отримання необхідних ресурсів та їх розподілу з

метою забезпечення ефективної роботи організації у майбутньому.

Процес планування передбачає необхідність виконання умов, які забезпечують отримання бажаного результату. До таких умов слід зарахувати дотримання певних принципів, які визначають характер та зміст планової роботи. Їх узагальнення наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Характеристика принципів планування

Автор	Країна	Назва	Визначення
Анрі Файоль [8, с.59]	Франція	Необхідність	Повсюдне та обов'язкове застосування планів при будь-якому виді трудової діяльності. До того, як діяти, колектив підприємства повинен знати, чого він хоче та на що спроможний
		Єдність	Передбачає спільність економічних цілей та взаємодію різних підрозділів підприємства на горизонтальному та вертикальному рівнях планування та управління
		Безперервність	Процес планування на підприємстві повинен здійснюватися постійно та без зупинки в межах виробничо-господарчого циклу
		Гнучкість	Полягає в наданні планам та процесу планування можливості змінювати свою спрямованість у зв'язку з виникненням непередбачених обставин
		Точність	Успішний план повинен бути складеним із такими точністю, конкретизацією та деталізацією, яких бажає досягти підприємство, враховуючи його фінансовий стан, становище на ринку
Рассел Акофф [2, с.145]	США	Участь	Передбачає, що ніхто не в змозі планувати ефективно для когось іншого. Краще планувати для себе (неважливо, якщо погано), ніж щоб хтось планував для тебе (неважливо, як гарно)
		Координація	Діяльність на одній частині підприємства не можна планувати ефективно, якщо таке планування не пов'язане з діяльністю окремих одиниць даного рівня і всі зміни в планах одного з підрозділів повинні бути відображеними в планах інших підрозділів
		Інтеграція	Передбачає, що на підприємстві існує різноманіття відносно відособлених процесів планування та приватних планів підрозділів, але кожна з підсистем планування діє, виходячи із загальної стратегії підприємства, а кожний окремий план є частиною плану більш високого підрозділу

Слід зазначити також, що вітчизняні вчені, окрім розглянутих класичних принципів, беруть до уваги загальноекономічні принципи: системність, цілеспрямованість, комплексність, оптимальність, ефективність, науковість, пріоритетність, збалансованість, зайнятість, директивність, самостійність, рівнонапруженість, конкретність, об'єктивність, динамічність, ризик та ін. У закордонній практиці планування можуть зустрічатися і такі принципи планування, як: принципи документального забезпечення, організованості, стандартизації, вичерпності, узгодженості.

Також необхідним для реалізації процесу планування є наявність певних передумов, які забезпечують ефективне функціонування системи планування на підприємстві, а саме: інформаційні та кадрові та організаційні.

Інформаційні передумови передбачають наявність об'єктивних даних про стан зовнішнього середовища щодо попиту, пропозиції, цін, конкурентів, інвесторів, місце підприємства в ринковому середовищі, темпи змін оточення, в якому воно функціонує, а також даних про підприємство (обладнання, площа, персонал, грошові потоки, технологічні процеси, джерела капіталу та ін.), наявність програмного забезпечення для автоматизованої обробки інформації.

Кадрові передумови – добір чи перепідготовка фахівців із питань аналізу, планування, прогнозування, нормування та володіння ними сучасними методами планування та використання з цією метою інформаційних технологій [9, с. 282].

Організаційні передумови полягають у тому, що структура підприємства має бути адекватною системі планування з тим, щоб органи управління й організаційні одиниці, які утворюють відповідно організаційну та планову піраміди, перекривали одна одну. Процедури планування мають бути сплановані з погляду організаційного забезпечення. Крім того, побудова системи планування на вітчизняних підприємствах відбувається за умов впливу чинників зовнішнього середовища.

За нових умов господарювання й переходу до ринкового регулювання підприємство самостійно здійснює весь комплекс планової роботи. Надання самостійності підприємству означає не тільки відмову від повної регламентації "згори" всієї його діяльності і надання підприємству широких прав щодо визначення та реалізації виробничої програми, шляхів розвитку виробництва, мотивації праці, а й усвідомлення важливості безперервного вивчення ринку та готовності нести відповідальність за кінцеві результати господарювання. Усе це має відображатися в планах діяльності підприємства. Відкрита система підприємства, як його нова якість за ринкових умов і пряма залежність від взаємодії попиту та пропонування, зумовлюють необхідність створення системи планування та управління підприємством, здатної швидко й ефективно реагувати на ринкові потреби та зміни у зовнішньому середовищі.

На підставі проведених досліджень автор дійшов таких висновків.

Фінансове планування відіграє важливу роль у розвитку діяльності підприємства та безпосередньо пов'язане з плануванням виробництва. Значення фінансового планування полягає в тому, що воно надає можливість визначити життєздатність проекту підприємства за умов конкуренції і є інструментом одержання фінансової підтримки від зовнішніх інвесторів. Тому його використання створює для суб'єктів господарювання такі важливі переваги: забезпечує підготовку до використання майбутніх сприятливих для підприємства умов; попереджує про можливі проблеми; стимулює управлінський персонал до реалізації своїх рішень у подальшій діяльності; поліпшує координацію дій управлінського персоналу підприємства; сприяє раціональному використанню ресурсів на підприємстві.

Наук. керівн. Медведєва І. Б.

Література: 1. Олійник В. Роль стратегічного планування для підприємств споживчої кооперації / В. Олійник // Вісті ДВ. – 2005. – № 3. – С. 11. 2. Акофф Р. Л. Планирование будущего корпорации / Р. Л. Акофф. – М.: Прогресс, 1985. – 327 с. 3. Планування діяльності підприємства: навч. посібн. / за заг. ред. В. Є. Москалюка. – К.: КНЕУ, 2005. – С. 6. 4. Бабич Т. Н. Планирование на предприятии: учеб. пособ. / Т. Н. Бабич,

Э. Н. Кузьбожев. – М. : КНОРУС, 2005. – 336 с. 5. Тарасюк Г. М. Планування діяльності підприємства: навч. посібн. [Електронний ресурс] / Г. М. Тарасюк, Л. І. Шваб. – К. : Каравела, 2003. 432 с. Режим доступу : http://buklib.net/component/option,com_jbook/task,view/Itemid,99999/catid,89/id,995/. 6. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент [Електронний ресурс] / Г. Г. Кірейцев. – Житомир : ЖІТІ, 2001. – 440 с. – Режим доступу : http://buklib.net/component/option,com_jbook/task,view/Itemid,99999999/catid,84/id,889/. 7. Новіков Б. В. Основи адміністративного менеджменту : навч. посібн. / Б. В. Новіков, Г. Ф. Сініок, П. В. Круш. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 560 с. 8. Файоль А. Общее и промышленное управление / А. Файоль. – М. : Книга, 1924. – С. 59. 9. Міценко Н. Г. Шляхи покращення планування на підприємствах і в організаціях споживчої кооперації / Н. Г. Міценко, Т. С. Петрук // Науковий вісник. – 2006. – № 16.2. – С. 282. 10. Аралбаева Ф. З. Необходимость внутрифирменного планирования на промышленном предприятии / Ф. З. Аралбаева, И. В. Максимова // Вестник ОГУ. – 2002. – № 1. – С. 86–91.